

Έλλη Ιγγλίζ

Το έργο «Πέρσες» θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ένας εκστατικός θρήνος σε εξέλιξη

30-06-2023

Η Έλλη Ιγγλίζ γράφει στο CultureNow για την παράσταση «Πέρσες» του Αισχύλου, την οποία ανεβάζει η Ομάδα Σημείο Μηδέν, σε σκηνοθεσία Σάββα Στρούμπου.

Ξεκινήσαμε τις πρόβες για τους Πέρσες του Αισχύλου με την ομάδα Σημείο Μηδέν, τον Νοέμβριο του 2021 και ολοκληρώθηκαν τον Ιούνιο του 2022. Το εργαστήριο ήταν πολύμηνο, δίνοντάς μας την ευκαιρία να ερευνήσουμε ένα τόσο πολύτιμο έργο.

Το υλικό της τραγωδίας είναι πραγματικά ανεξάντλητο, διότι πηγαίνει σε τέτοιο βάθος την μελέτη του ανθρώπου, που καθίσταται πανανθρώπινο και επίκαιρο, ιδιαιτέρως στην εποχή μας, καθώς μελετά όλο το φάσμα της ανθρώπινης κατάστασης ανεξαρτήτως χώρου και χρόνου.

Ο Αισχύλος γράφει τους Πέρσες το 472 π.Χ., οκτώ χρόνια μετά την Ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.), στην οποία και συμμετείχε.

Το έργο θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ένας εκστατικός θρήνος σε εξέλιξη. Από την πρώτη στιγμή υπάρχει στην ατμόσφαιρα “κάτι δυσοίωνο”, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο χορός.

Υπάρχει η εναγώνια αναμονή των Περσών για κάποια είδηση για την έκβαση του πολέμου που ξεκίνησε ο Ξέρξης, βασιλιάς των Περσών, στην Ελλάδα. Από την πρώτη στιγμή επίσης, ο χορός εκφράζει το δίπολο του τρόμου για την έκβαση του πολέμου από την μία, και από την άλλη ακριβώς για να υπερκαλύψει αυτόν τον τρόπο, την παραφορά της υπεροπλίας.

Η Άτοσσα, βασίλισσα και μητέρα του Ξέρξη, εμφανίζεται εντείνοντας την αγωνία και εξιστορώντας ένα δυσοίωνο όνειρο στον χορό, ταυτόχρονα επιθυμώντας να παραμείνει στην εξουσία με τον Ξέρξη βασιλιά. Και ξαφνικά ο Αγγελιαφόρος των Περσών έρχεται φέροντας το βίωμα του

πολέμου και εξιστορώντας τη φοβερή ήττα τους στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Ο χορός θρηνεί και μαζί με την Άτοσσα καλούν το νεκρό βασιλιά Δαρείο (πατέρα του Ξέρξη και συζύγου της Άτοσσας), να τους συμβουλέψει, να τους πει τι να κάνουν.

Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό σημείο που έρχεται σε αντίθεση με το δημοκρατικό πρόταγμα του ενεργού πολίτη μέσα στην πόλη. Βλέπουμε έναν χορό να αρνείται κάθε μορφή αναστοχασμού, απόδοσης ευθυνών, ανάληψης αποφάσεων για το μέλλον. Αντιθέτως αναθέτουν την ευθύνη τους στο νεκρό βασιλιά, να τους πει τι να κάνουν, τι να αποφασίσουν και πώς να δράσουν.

Επικαλούνται τον Δαρείο, εκείνος φανερώνεται, μαθαίνει για την ήττα, επιβεβαιώνει τους χρησμούς, καταδεικνύει την υβριστική στάση του Ξέρξη αλλά και όλων των Περσών, και έχοντας ο ίδιος ο Δαρείος το βίωμα της ήττας του στον Μαραθώνα (490π.Χ.), συμβουλεύει τον χορό να πάψουν να πολεμούν καθώς *“η γη είναι ο πιο στυγνός σύμμαχος του εχθρού”*.

Ο χορός σε αυτό το σημείο έρχεται αντιμέτωπος με το αδιανόητο: να πάψουν την επεκτατική τους πολιτική, κάτι που στην ουσία δεν μπορούν να αντιληφθούν και να δεχτούν. Γεγονός που επιβεβαιώνεται ιστορικά ένα χρόνο μετά την ναυμαχία της Σαλαμίνας, ο Ξέρξης επιτίθεται πάλι στην Ελλάδα και ηττάται στην μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ).

Φαίνεται σαν ο Αισχύλος να θέτει το ερώτημα: τελικά ο άνθρωπος διδάσκεται από τα λάθη του; Ίσως καθόλου τυχαία επιλέγει να γράψει για την ναυμαχία της Σαλαμίνας και όχι για την μάχη των Πλαταιών, γιατί γνωρίζει τη συνέχεια, γνωρίζει ότι οι Πέρσες ακόμα και μετά από αυτή την πανωλεθρία τους θα επιτεθούν πάλι.

Επιστρέφοντας στον Δαρείο, ο λόγος του ολοκληρώνεται πριν επιστρέψει στον Κάτω Κόσμο *“χτυπάτε τις συμφορές που σας χτυπούν με τις χαρές των ημερών που σας απόμειναν”*. Ένας νεκρός μιλά για την ζωή και την χαρά της, γιατί τελικά *“ κάνεις δεν παίρνει τίποτα μαζί του”*.

Στην Έξοδο εμφανίζεται ο Ξέρξης, που θρηνεί μαζί με τον χορό κι ενώ υπάρχουν κάποια στοιχεία κριτικής ποτέ ο χορός δεν κάνει το επόμενο

βήμα ουσιαστικής αμφισβήτησης και απόδοσης ευθυνών, παρά τελειώνει με την φράση *“στενάζεις και στενάζει βασιλιά μου ο υποτακτικός σου”*.

Τελικά, πηγαίνοντας σε ένα βαθύτερο επίπεδο ο Αισχύλος είναι σα να μιλάει με το έργο του στους Αθηναίους συμπολίτες του, προειδοποιώντας τους για την πολιτική τους, δείχνοντας σημεία σκληρότητας και επεκτατισμού, δίνοντας το παράδειγμα της ήττας των Περσών. Και πράγματι ιστορικά επιβεβαιώθηκε ο Αισχύλος καθώς τριάντα χρόνια αργότερα ξεσπά ο Πελοποννησιακός πόλεμος (431π.Χ.) με την ήττα των Αθηναίων το 404 π.Χ.

Ο Αισχύλος όντας πολίτης ενεργός και ευαίσθητος δέκτης των μηνυμάτων του καιρού του δημιούργησε προβλέποντας.

Ας σκεφτούμε πάνω στην τέχνη, ως παρούσα και ζωντανή μέσα στην κοινωνία, που τολμά, θέτει ερωτήματα, ανοίγει διαλόγους, προοπτικές, ορίζοντες.